

Övergrans kyrka

Landskap/län: Uppland/Uppsala län

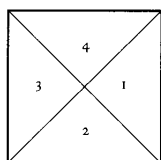
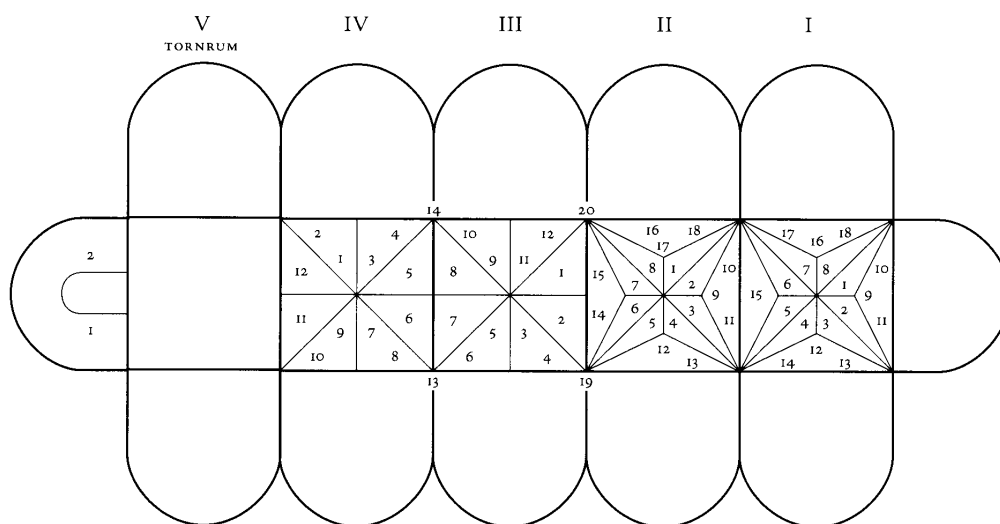
Kyrkoorganisation: Uppsala stift, Övergrans församling

Plats: På åsen strax väster om Ryssudden och Ryssviken i Håbo kommun

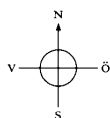
Koordinater: 59°37'50.3"N 17°29'8.8"Ö

Målningarnas skapelsetid: Troligen tidigare delen av 1470-talet

Målningarnas kondition: Mindre god till god

VAPENHUSET

Kyrkan uppfördes under 1100-talet, och har utökats flera gånger sedan dess. Omkring 1470 slogs tegelvalv.

Valven dekorerades av Albertus Pictor och hans verkstad. Kyrkan har också äldre målningsslager från 1300-talet. Målningarna kalkades över 1786. 1972 knackades målningarna fram i samband med en restaurering. Dessa var bitvis svårt skadade. Vapenhusets målningar frilades redan 1956.

Målningarna idag

Kyrkan har idag fyra valv som är dekorerade. Travé I och II är utformade som stjärnvalv, och travé III och IV som åttadelade valv. Valvmålningarna är av varierande kvalitet. De varierar mellan målningar av rätt god kvalitet till fragmentariska eller utplånade. Väggarna är i stort sett utplånade.

Vapenhusets kryssvalv har målningar av rätt god kondition. Väggarna saknar bevarade målningar.

Travé I

Valvet

1–8. Åtta änglar med språkband.

9. Jesu födelse (Luk 2:1–21; jfr BP 2/b). Där ovanför syns en herde med ett horn och en ängel med språkband. Scenen förefaller vara inspirerad av S:ta Birgitta, *Revelaciones*, bok VII 21:8–11, då den visar barnet där det ligger ”på marken naket och klart skinande”. Målningens fält är delvis fragmentariskt.

10. Jakob Ulvssons vapensköld, med en örnfot.

11. Ärkestiftets vapensköld, ursprungligen gult kors på röd botten.

12. Mittersta motivet är utplånat. Enligt uppgift har här funnits De tre heliga kungarnas tillbedjan (Matt 2:1–12; jfr BP 3/c).

13. Evangelisten Matteus symbol, en bevingad människa.

14. Evangelisten Johannes symbol, en örn.

15. Jesu omskärelse (Luk 2:21–40).

16. Motivet är utplånat. Enligt uppgift har här funnits Marie bebådelse (Luk 1:26–37; jfr BP 1/a).

17. Motivet är utplånat. Enligt uppgift har här funnits evangelisten Markus symbol, ett lejon.

18. Motivet utplånat. Enligt uppgift har här funnits evangelisten Lukas symbol, en ox.

Väggarnas målningar är utplånade.

Travé II

Valvet

1–8. Profeter med språkband.

9. Nådastolen, dvs. Gud Fader som håller korset med Kristus i sina armar medan den Helige Ande i form av en duva sänker sig över Kristi huvud. De omges av två änglar med rökelsekar.

10. Vapensköld för ätten Sture.

11. Vapensköld för ätten Posse.

12. S:t Olofs kappsegling med brodern Harald.

13. Burleskt huvud med munnen runt hål i valvet.

14. Simson bär Gazas stadsportar (Dom 16:1–3; jfr BP 29/.i.).

15. Simson bänder isär lejonets käftar (Dom 14:5–6; jfr BP 28/.h.).

16. Jungfru Marias död.

17. Kristus mottager Marias själ i himlen.

18. Oxenstiernavapen.

Södra väggen

Väster om fönstret fragment av kvinnligt helgon med duk virad om huvudet.

På pilastrarna mellan travé II och travé III

19. Tre apostlar med språkband som innehåller delar av *Credo*. (S)

20. Tre apostlar med språkband som innehåller delar av *Credo*. I mitten S:t Johannes med kalk. (N)

Travé III

Valvet

I var och en av de åtta kapporna återfinns en bild ur serien Yttersta domens förebud.

Även Sala sockenkyrka, som också tillhör Albertus Pictors verk, och Sångkyrka, av en annan målare, uppvisar samma motivsvit med åtföljande språkband.

1. Första dagen. Havet höjer sig som en vägg.
2. Andra dagen. Havet sjunker undan så mycket att det knappt syns.
3. Tredje dagen. Fiskar och havsvidunder kommer upp på land.
4. Profetbrösbild.
5. Fjärde dagen. Vatten och hav brinner.
6. Profetbrösbild.
7. Femte dagen. Örterna svettas blod och fåglarna församlas.
8. Sjätte dagen. Borgarna störtar samman och eldslågor stiger från den uppgående solen.
9. Sjunde dagen. Klipporna rämnar.
10. Profetbrösbild.
11. Åttonde dagen. Hela jorden bävar.
12. Profetbrösbild.

På pilastrarna mellan travé III och travé IV

13. Tre apostlar med språkband som innehåller delar av *Credo* (Trosbekännelsen). (S)
14. Tre apostlar med språkband som innehåller delar av *Credo*. I mitten Petrus med nyckeln. (N).

Södra väggen

Fragment av figurscen.

Travé IV

Valvet

I sex av de åtta valvkapporna, med början i nordväst (se schema), fortsätter bilderna ur Yttersta domens förebud. Förmodligen har ordningen ändrats i denna travé för att den sista scenen i denna serie skall hamna på den västra sidan, som brukligt är.

1. Nionde dagen. Människorna går ur sina hålor, fyllda av fruktan.
2. Utplånad profetbrösbild.
3. Tionde dagen. Jordan och bergen utjämnas.
4. Profetbrösbild.
5. Elfte dagen. De döda kommer upp ur sina gravar för att invänta uppståndelsen.
6. Tolfte dagen. Sol, måne och alla stjärnor faller ner.
7. Trettonde dagen. Allt levande dör för att uppstå tillsammans med de döda.
8. Profetbrösbild.
9. Fjortonde dagen. Himmel och jord brinner.
10. Profetbrösbild.
11. Salomos dom (1 Kung 3:16–28; jfr BP 37/.r.).
12. S:t Mikael som själavägare (jfr Job 31:6; Dan 5:27).

Västra väggen

Yttersta domen (Matt 25:31–46; 1 Tess 4:16 f; upp 1:7 f; jfr BP 37/.r.). På Kristi vänstra sida syns en ängel med dombasun.

Travé V (Tornrummet)

Västra väggen

1. Syndafallet (1 Mos 3; jfr BP 10/k). (S om dörren.)
2. Fragment, sannolikt Kain. (N om dörren.)

Södra väggen

Bland de numera utplånade motiven fanns förut motivet Brodermordet (1 Mos 4:8).

Vapenhuset

Valvet

1. Gregorii mässa, vid vilken hostian förvandlades till Kristus som Smärtoman, ett av senmedeltidens mest älskade nattvardsmotiv. En diakon bredvid altaret håller en primklocka i handen. (Ö)
2. Djävulen fyller Blåkullagummornas smörjhorn.
3. Lyckohjulet. Högst upp på hjulet sitter en elegant man med bjällerbälte.
4. Djävulen hjälper en gumma att kärna smör.